

J.J. Cremer.

Jan, Pier en Kloas door J.J. Cremer. Een analyse.

Het korte verhaaltje "**Jan, Pier en Kloas**", geschreven door J.J. Cremer in 1865, draait om de humoristische misverstanden van **Jochem de klompenmaker**, die de ambitie heeft om de nieuwe **voorzanger** van de kerk te worden. Om te bepalen of hij geschikt is voor deze kerkelijke bediening, stelt een jonge dominee hem op de proef wat betreft zijn Bijbelkennis.

De belangrijkste momenten uit dit verhaal zijn:

- **De ambitie van Jochem:** Jochem prijst zijn eigen zangtalent aan bij de dominee en beweert dat hij "net zo kan brommen als een orgel". Hij hoopt het baantje van de vorige meester over te nemen.
- **De bijbeltest:** De dominee vraagt Jochem naar de drie zonen van Noach. Nadat Jochem eerst met namen als "Zak" en "Kern" komt, helpt de dominee hem herinneren aan Sem, Cham en Jafet.
- **De strikvraag:** De dominee stelt vervolgens de cruciale vraag: "**wie de vader van Cham was?**". Jochem raakt volledig in de war en noemt dit een "duivelse vraag" of een strikvraag die niet in zijn leerboekjes staat.
- **De les van Trieneke:** Thuis legt zijn vrouw Trieneke hem de logica uit met een analogie: de molenaar van het dorp heeft drie zonen, namelijk **Jan, Pier en Kloas**. Wanneer zij vraagt wie de vader van Pier is, begrijpt Jochem dat het de molenaar is.
- **De komische ontknopung:** Jochem haast zich terug naar de dominee om zijn antwoord te geven. In zijn enthousiasme past hij de logica van de molenaar echter verkeerd toe op de bijbelse vraag en roept triomfantelijk dat de vader van Cham "**de meulenaar van 't derp**" is.

Literaire en Taalkundige Betekenis

- **Taalstrategie:** Het verhaal, dat in **1866** verscheen in het *Humoristisch Album*, is een voorbeeld van Cremers gebruik van het **Overbetuws dialect**. Hij hanteerde een strategie

waarbij de verteller standaardnederlands (ABN) spreekt, terwijl de personages een vereenvoudigde versie van het dialect gebruiken. Dit maakte de personages authentiek voor zijn stedelijke publiek zonder dat de tekst onleesbaar werd.

- **Archetypen:** De namen Jan, Pier en Kloas (een variant van Klaas) werden door Cremer gekozen omdat dit **archetypische namen** waren voor de rurale werkende klasse in die tijd.
- **Idealistisch Realisme:** Hoewel het verhaal op het eerste gezicht louter humoristisch lijkt, valt het binnen de beweging van het **realisme** (1840–1880). Cremer gebruikte dergelijke vertellingen om de 'fysiologie' van de Nederlandse boer vast te leggen en morele thema's (zoals de zeven hoofdzonden) in een lokale context te verkennen.

De "schildersblik" van Cremer

- **Achtergrond als kunstschilder:** Voordat Cremer een beroemd schrijver werd, was hij een talentvol schilder van de **Oosterbeekse school**. Hij leerde van Frederik H. Hendriks om "natuurtrouw" te observeren.
- **Visuele schrijfstijl:** critici prezen zijn beschrijvingen vaak vanwege hun **fotografische kwaliteit**. Cremer zelf zei ooit tegen een vriend dat "inkt beter vloeit dan verf", wat zijn overstap naar de literatuur markeerde, al bleef hij zijn hele leven tekenen en schilderen. Veel van zijn manuscripten waren verluchtigd met eigen tekeningen.

Cremer als Voordrachtskunstenaar

- **Een performatieve tekst:** "Jan, Pier en Kloas" was niet alleen bedoeld om te worden gelezen, maar vooral om te worden **gehoord**. Cremer was een van de meest succesvolle voordrachtskunstenaars van de 19e eeuw.
- **Publiekssucces:** Zijn vermogen om de stemmen van boeren na te bootsen was zo populair dat er zelfs **extra treinen** werden ingezet om publiek naar zijn voorleessessies te vervoeren. Nicolaas Beets merkte op dat men Cremer pas echt kende als men hem had horen spreken.
- **Radio-uitzending:** Het archief vermeldt dat de vertelling zelfs op **9 mei 1941** nog op de Nederlandse radio werd voorgedragen door Coen Hissink.

Maatschappelijke Context en Kritiek

- **Sociale Bewogenheid:** Hoewel hij uit een welgestelde familie kwam (hij erfde later 94.000 gulden, omgerekend ruim 2 miljoen euro), zette hij zijn literaire roem in voor sociale hervormingen, zoals de strijd tegen **kinderarbeid** met zijn werk *Fabriekskinderen*.
- **Kritiek van de elite:** Niet iedereen was lovend; de bekende criticus Conrad Busken Huet noemde hem denigrerend een auteur met "**banketbakkersgaven**", vanwege het sentimentele karakter van sommige van zijn verhalen.

De vertelling "Jan, Pier en Kloas" is meer dan een eenvoudige anekdote; het is een zorgvuldig geconstrueerd stuk cultuurgeschiedenis dat de kloof tussen stad en platteland, en tussen geleerdheid en volkslogica overbrugt.

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 21 mei 2026.

www.jacobcremer.nl